

**Д.Ю.Галюк** – магістр 2 року навчання  
ОПП «Міжнародна інформація та суспільні  
комунікації»

факультету міжнародних відносин  
Волинського національного університету  
імені Лесі Українки

**О.І.Миронова** – старший викладач  
кафедри міжнародних відносин  
факультету міжнародних відносин  
Волинського національного університету  
імені Лесі Українки

## **ЕТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДАНИМИ ЯК НОВА МОДЕЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

У сучасному світі дані перетворилися на стратегічний ресурс, що впливає на політичні, економічні та соціальні процеси. Масове використання цифрової інформації сприяє ефективнішому аналізу, але водночас породжує загрози – від втрати приватності до маніпулювання суспільною свідомістю. Це зумовлює потребу в новій етичній культурі, здатній поєднати технологічний розвиток із моральною відповідальністю та гарантувати дотримання прав людини в цифрову епоху.

**Мета дослідження** – з'ясування сутності та основних механізмів етичного управління даними як нової моделі міжнародної взаємодії, що інтегрує технологічні, правові й моральні інструменти для забезпечення відповідального використання інформації у глобальному цифровому середовищі.

Розуміння питань етики, конфіденційності та управління даними є критично важливе у добу нестримного зростання обсягів цифрової інформації. Належне управління даними має інтегрувати три взаємопов'язані складові – управління даними, конфіденційність та етику – як основу відповідального використання аналітики у суспільстві та державному управлінні [5]. Отже, етичне управління даними постає як нова модель міжнародної взаємодії, покликана забезпечити баланс між технологічним прогресом і захистом людської гідності.

Етику даних можна визначити як систему моральних орієнтирів, що регулюють процеси збирання, використання та захисту персональної інформації. Її головна мета – забезпечення справедливого, недискримінаційного й відповідального ставлення до даних. Вона охоплює раціональне використання інформаційних ресурсів і розроблення стійких рішень, здатних приносити користь людині та суспільству. Основою етики даних є загальнолюдські моральні цінності та норми, а дотримання цих принципів сприяє зростанню довіри до організацій і результатів їхньої діяльності [1].

На думку авторів [5], етичне управління даними має не лише внутрішньоорганізаційний, а й соціальний вимір відповідальності: зловживання або недбалість у роботі з даними призводять до втрати довіри, порушення автономії особи та навіть до підриву демократичних процесів. Як зазначено у звіті [2], використання великих даних створює ризики прихованого контролю та маніпуляції поведінкою людини, коли алгоритми формують інформаційне середовище, у якому вона ухвалює рішення. У такому контексті поняття «інформована згода» втрачає первісний зміст, адже користувач не може повною мірою усвідомити обсяг і наслідки обробки своїх даних. Тому дослідники підкреслюють необхідність етичних механізмів, що гарантують прозорість, справедливість і недопущення дискримінації при автоматизованому аналізі інформації.

Одним із ключових соціальних викликів сучасної цифрової епохи є розрив у доступі до великих даних, що відображає нерівність у доступі до інформації, технологій та аналітичних можливостей. Згідно з висновками [2], цей розрив посилює явище асиметрії прозорості між тими, хто генерує дані, і тими, хто їх контролює. Як наслідок, технологічно розвинені держави отримують структурну перевагу у формуванні політики даних, тоді як

менш розвинені країни залишаються лише їх постачальниками.

Формується й нерівність між компаніями, громадянами. Створюються нові етичні ризики, пов'язані з непрозорістю алгоритмів, комерціалізацією приватної інформації та розмиттям меж між публічним і особистим простором. Корпорації, володіючи аналітичними інструментами, формують поведінкові моделі та впливають на автономію вибору користувачів [2; 5].

Серед найгостріших етичних ризиків у сфері великих даних дослідники [2; 5] відзначають упередженість алгоритмів, непрозорість рішень штучного інтелекту, концентрацію даних у приватних корпораціях та втрату користувачем реального контролю над інформацією. Найвідоміший приклад таких зловживань – випадок Cambridge Analytica, коли особисті дані мільйонів користувачів соціальних мереж були зібрані без їхньої свідомої згоди та використані для політичного таргетування виборців. Цей інцидент продемонстрував, наскільки масові цифрові платформи впливають на суспільні процеси, загрожують справедливості у цифровій сфері, послаблюють довіру як основу міжнародної взаємодії у сфері обміну даними, якщо етичні принципи залишають поза увагою.

Для подолання таких викликів необхідне поєднання технологічних інновацій із моральними та правовими обмеженнями, що забезпечують збереження приватності, рівності й справедливості у цифровому середовищі. Саме ці принципи є підґрунтям розвитку концепцій алгоритмічної підзвітності та міжнародних ініціатив етичного управління даними [3; 5; 6].

Одним із найуспішніших прикладів було запровадження (з 2018 р.) Загального регламенту Європейського Союзу про захист даних (GDPR), що поєднує етичні принципи відповідального використання даних із юридично зобов'язуючими нормами. Він визначає основні принципи обробки даних – законність, справедливість, прозорість, обмеження цілей, мінімізацію та підзвітність – і гарантує громадянам права на доступ, виправлення, видалення й контроль над власною інформацією. Регламент передбачає обов'язкове отримання інформованої згоди, а також реалізацію принципів *privacy by design* і *privacy by default*, що роблять етичність невід'ємним елементом технологічного проєктування. Завдяки цьому GDPR сформував нову культуру довіри, у якій захист приватності розглядають як фундамент міжнародної взаємодії у цифрову добу [3].

Сучасна практика етичного управління даними зосереджена на створенні механізмів, що забезпечують системність і підзвітність у роботі з інформацією. У дослідженнях [5] зазначено, що провідні держави та організації впроваджують *data ethics frameworks* із чітким розподілом ролей між розробниками, аналітиками й керівництвом, використовуючи регулярні аудити даних, процедури оцінки етичних ризиків та обов'язкові звіти про управління даними. За висновками [4], такі підходи сприяють інституціоналізації етики – коли вона стає не декларацією, а невід'ємною частиною процесів прийняття рішень і регулювання цифрових технологій у міжнародній практиці [4; 5].

У відповідь на етичні виклики цифрової епохи держави-члени ООН у 2024 р. ухвалили *Global Digital Compact* – глобальну цифрову угоду, спрямовану на формування безпечного, справедливого та інклюзивного цифрового середовища. Документ визначає етику як основоположний принцип цифрового розвитку та підкреслює необхідність забезпечення рівного доступу до технологій, недопущення зловживань даними й посилення відповідальності суб'єктів, що їх обробляють. Особливу увагу приділено створенню глобальних правил довіри, заснованих на прозорості, підзвітності, повазі до приватності та прав людини. Окремо наголошено на підтримці країн, що розвиваються, у формуванні етичних систем управління даними та розвитку спроможності щодо їх безпечного використання. Таким чином, угода закладає основи нової етики цифрового врядування, у якій технологічний прогрес має служити людині, а не навпаки [6].

Розвиток етичного управління даними охоплює як міжнародний, так і національний рівні. Поряд із глобальними домовленостями дедалі більше країн формують власні стратегії, що адаптують етичні принципи до конкретних соціально-економічних умов.

Дослідження 2025 р. [4] засвідчує, що Велика Британія та Австралія роблять акцент на практичних механізмах оцінювання етичних ризиків, Європейський Союз – на вдосконаленні регуляторних норм, а Сінгапур – інтегрує етику даних у систему цифрових інновацій. Ці приклади свідчать про поступовий перехід від декларацій до реального впровадження етичних стандартів у національну політику, що сприяє формуванню єдиної культури відповідального управління даними.

**Висновки.** Етичне управління даними є ключовим елементом розвитку цифрового суспільства. Його зміст полягає у поєднанні технологічних можливостей із моральними принципами, що визначають відповідальне ставлення до інформації. Реалізація принципів доброчесності, відкритості, рівності доступу та поваги до приватності сприяє формуванню довіри й підзвітності між усіма учасниками цифрових процесів. Етика даних перетворюється на практичний механізм забезпечення справедливості, безпеки та відповідальності у глобальному інформаційному просторі.

#### ***Джерела та література:***

1. Кравченко А.А., Кизименко І.О., Красільнікова О.В., Гусева Н.Ю. Етика в цифровому суспільстві: виклики та перспективи. Культурологічний альманах. 2025. Вип. 1 (13). С. 215–226. DOI 10.31392/cult.alm.2025.1.24.
2. Ethical, Legal and Social Issues of Big Data: A Comprehensive Overview – Zurich : Swiss National Science Foundation (NRP 75), 2022. 73 p.
3. European Commission. (2024). Data protection under GDPR. URL: [https://europa.eu/youreurope/business/dealing-with-customers/data-protection/data-protection-gdpr/index\\_en.htm](https://europa.eu/youreurope/business/dealing-with-customers/data-protection/data-protection-gdpr/index_en.htm) (дата звернення: 01.11.2025).
4. Qiu Y., Hu L. (2025). Progress and recommendations in data ethics governance: a transnational analysis based on data ethics frameworks. URL: <https://doi.org/10.1057/s41599-025-05664-4> (дата звернення: 02.11.2025).
5. Schubert K. D., Barrett D. (2024). Data governance, privacy, and ethics. Human privacy in virtual and physical worlds / за ред. M.C.Lacity, L.Coon. Cham: Springer, 2024. P. 87–110.
6. United Nations. (2024). Global Digital Compact. URL: <https://www.un.org/digital-emerging-technologies/global-digital-compact> (дата звернення: 30.10.2025).

\*\*\*

**В.В.Завадська** – студентка 2 курсу  
ОП «Міжнародна інформація та суспільні  
комунікації» факультету міжнародних відносин  
Волинського національного університету  
імені Лесі Українки

**Є.В.Вознюк** – кандидат політичних наук,  
доцент, завідувач кафедри міжнародних  
відносин факультету міжнародних відносин  
Волинського національного університету  
імені Лесі Українки,  
заступник керівника Науково-аналітичного  
центру безпеки і медіації (м. Луцьк)

### **ТРАНСФОРМАЦІЯ АНАЛІЗУ ІНФОРМАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ**

У ХХІ ст. міжнародні відносини зазнали глибокої трансформації, зумовленої стрімким розвитком цифрових технологій та інформаційних потоків. Зростання ролі Big Data, соціальних мереж, відкритих джерел інформації (OSINT) та глобальних мережевих